

De inhoud van deze folder komt uit de Patient Journey App. Daarom kan het zijn dat sommige verwijzingen in deze folder niet juist zijn omdat zij naar een mogelijkheid in de app verwijzen. Om de informatie zo goed mogelijk te kunnen bekijken is het downloaden van onze app via de app store of google play store aan te raden. Deze app is gratis. Doorloop de volgende stappen om de app in gebruik te nemen:

- 1 Zoek naar Patient Journey in de App Store / Google Play of scan de QR code.
- 2 Download de app
- 3 Accepteer de push notificaties
- 4 Zoek naar ETZ behandelwijzer
- 5 Selecteer de juiste behandeling en druk op 'Start'.

Algemene informatie

Welkom

Welkom in de app van het ETZ. De informatie in deze app is bedoeld voor mensen die worden opgenomen met een hersenabces.

Meer informatie over: ETZ

Het ETZ is een topklinisch opleidingsziekenhuis en traumacentrum. Met drie locaties in Tilburg en Waalwijk is ETZ hét ziekenhuis voor alle inwoners van de regio Midden-Brabant, maar ook (ver) daarbuiten. Omdat iedere patiënt uniek is, bieden we zorg op maat. Wij gaan in gesprek met patiënten over wat zij voelen, denken en vinden. 'Oog voor jou' noemen we dat. Zo helpen we patiënten om samen met hun specialist de best passende behandeling te kiezen. Op deze wijze leveren wij onze patiënten zorg die Buitengewoon is.

U wordt opgenomen met het vermoeden dat u een hersenabces heeft. U krijgt hiervoor een aantal onderzoeken en daarna wordt er met u besproken welke behandeling voor u het meest geschikt is. Gedurende de behandeling krijgt u veel informatie.

Het is niet eenvoudig al deze informatie in één keer te onthouden.

Deze app is bedoeld als aanvulling op en ter ondersteuning van de mondelinge informatie die u krijgt van uw zorgverleners.

Daarnaast is het een hulpmiddel om u voor te bereiden op gesprekken en om uw eigen vragen/opmerkingen alvast te noteren.

Ook voor uw naasten kan het nuttig zijn om deze informatie te lezen.

Aarzel niet contact met ons op te nemen als u vragen heeft of wanneer u ergens niet tevreden over bent. Wij zijn er om u te helpen. Wij wensen u de komende periode veel sterkte toe.

ETZ Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis

Het TweeSteden ziekenhuis (TSz) en het St. Elisabeth Ziekenhuis (EZ) zijn per 14 augustus 2013 bestuurlijk gefuseerd. De werknaam is tegenwoordig Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ). Het bestuurlijk samengaan van onze ziekenhuizen levert zowel op medisch kwalitatief als op financieel gebied een positieve bijdrage aan de zorg in de regio, met als uitgangspunt 'Dichtbij wat kan, centraal wat moet'. De neurochirurgische zorg binnen het ETZ wordt op 1 locatie aangeboden (Elisabeth) wat betreft de opname, operatie en het polikliniek bezoek.

MijnETZ - Patiëntenportaal

Veilig toegang tot uw Persoonlijk Digitaal Patiëntendossier

Regelt u uw zaken graag digitaal? [MijnETZ](#) geeft u toegang tot uw medische dossier in ons ziekenhuis. De eerste keer moet u zich aanmelden met een activatiecode.

→ [Klik hier om naar het patiëntenportaal 'Mijn ETZ' te gaan](#)

Neurochirurgisch centrum Brabant

Neurochirurgie houdt zich bezig met operaties aan het zenuwstelsel (hersenen en wervelkolom). Het ETZ is hét neurochirurgisch centrum in Nederland: patiënten komen uit heel Nederland naar Tilburg.

Ruim 60 jaar staat - voorheen het St. Elisabeth Ziekenhuis en nu het ETZ - bekend om zijn neurochirurgische zorg, mede dankzij het [Gamma Knife Centrum Tilburg](#), waar we unieke radiochirurgische behandeling aanbieden. Neurochirurgische zorg wordt aangeboden in het Neurocentrum op ETZ Elisabeth.

Behandelaars

De volgende neurochirurgen zijn werkzaam in het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis:

- [Dr Al-Khawaja](#)
- [Dr Ardon](#)
- [Dr de Boer](#)
- [Dr Brouwers](#)
- [Dr Burhani](#)
- [Dr Depauw](#)
- [Dr Lamers](#)
- [Dr Lie](#)
- [Dr Nachtergaele](#)
- [Dr van der Pol](#)
- [Dr Rutten](#)
- [Dr Verfaillie](#)
- [Dr Verheul](#)

Informatie over het hersenabces

Wat is een abces?

Een abces is een ingekapselde holte gevuld met bacteriën en dood weefselmateriaal (pus).

Een abces kan overal in het lichaam voorkomen, ook in de grote en kleine hersenen.

Een voorkeursplaats voor het ontstaan van abscessen zijn lichaamsdelen die soms moeilijk schoon te houden zijn en een trage stofwisseling hebben, bijvoorbeeld een steenpuist van de huid.

Een ziekte als diabetes (suikerziekte), vooral als de behandeling niet goed is ingesteld, kan het ontstaan van een abces bevorderen.

Een hersenabces is in Nederland betrekkelijk zeldzaam.

Hoe ontstaat een hersenabces?

Hersenabscessen kunnen zowel in de grote als in de kleine hersenen voorkomen. Ze kunnen op twee manieren ontstaan.

- **Gevormd door directe groei vanuit de omgeving.**
- **Gevormd door bacteriën die uit ontstekingshaarden elders in het lichaam worden aangevoerd.**

Meer informatie over: Hersenabces gevormd door directe groei vanuit de omgeving

Dan zijn er drie oorzaken.

- Meestal een oorontsteking waarbij de infectie doorbreekt naar de hersenen en daar een hersenabces vormt. Op dezelfde manier kan ook een hersenabces ontstaan vanuit de neusbijholten.
- Een ontsteking rond een vreemd lichaam, zoals een kogel. Vooral houtdelen (splinters) kunnen een hersenabces veroorzaken.
- Tenslotte is er nog de zeldzame oorzaak van een aangeboren fistelgang, een abnormale verbindingsweg van de huid naar buiten toe, die tot een hersenabces kan leiden.

Hersenabces gevormd door bacteriën uit ontstekingshaarden elders

Bijvoorbeeld vanuit een ontstoken gebit. Een abces ontstaat ook bij een hartafwijking waarbij het bloed vanuit de aders een directe verbinding heeft met de slagaders. Hierdoor ontbreekt de filtering door de longen en kunnen bacteriën makkelijk tot in de hersenen komen.

Klachten en verschijnselen van een hersenabces

De verschijnselen van een hersenabces zijn dezelfde als die van een ander ruimte innemend proces in de hersenen, zoals bijvoorbeeld een hersentumor.

Meer informatie over: Als een hersenabces zich in de grote hersenen bevindt kunt u klachten hebben van :

- Hoofdpijn.

- Epileptische aanvallen (stuipen of toevallen met schokken van armen en benen).
- Uitval van functies.

Als een hersenabces zich in de kleine hersenen bevindt kunt u klachten hebben van:

- Hoofdpijn.
- Misselijkheid.
- Braken.
- Duizeligheid.
- Onzeker lopen.
- Hydrocefalie (een aandoening waarbij de hersenkamers groter worden door opeenhoping van hersenvocht).

Hoewel het gaat om een ontsteking is er lang niet altijd sprake van koorts. Wel is vaak bij bloedonderzoek te zien dat er sprake is van een ontsteking.

Het stellen van een diagnose

Meestal wordt, als eerste onderzoek, een CT-scan met contrastvloeistof gedaan. (Zie ook de folder [CT-onderzoek](#)).

Meer informatie over: Diagnose hersenabces

- Een hersenabces is daarop te zien als een ringvormige structuur met een fel gekleurde rand.
- Om het hersenabces heen is vaak oedeem (hersenzwelling) te zien.
- Er zijn ook hersentumoren die er vrijwel hetzelfde uitzien.
- Bij twijfel kan pas tijdens een operatie een diagnose worden gesteld.
- Dit geldt vooral als, door het ontbreken van ontstekingsverschijnselen, geen vermoeden is van een hersenabces.
- Eventueel wordt, bij onvoldoende duidelijkheid na een CT-scan, een MRI-scan gemaakt. (Zie ook de folder [MRI-onderzoek](#)).
- Het is mogelijk dat er meerdere hersenabcessen aanwezig zijn.

Behandeling van een hersenabces

Een hersenabces is goed te behandelen en geneest vrijwel altijd volledig. Een hersenabces wordt altijd langdurig (minstens 6 weken) met antibiotica, via een infuus, behandeld.

Soms is een operatie noodzakelijk voor onderzoek van het soort bacterie en/of om het hersenabces te verkleinen of weg te nemen.

Er zijn drie behandelmogelijkheden.

- **Behandeling met antibiotica.**
- **Behandeling met antibiotica en een operatie door middel van een frameless biopt.**
- **Behandeling met antibiotica en een operatie door middel van een craniotomie.**

Welke behandeling u krijgt, hangt af van de oorzaak van het hersenabces, de grootte, de verschijnselen, de plaats en of u meerdere abscessen hebt. Soms vindt een combinatie van bovengenoemde behandelingen plaats.

Meer informatie over: Behandeling met antibiotica

- Deze behandeling slaagt alleen als antibiotica in het abces kan doordringen.
- Het hersenabces mag dan nog niet volledig ingekapseld zijn.
- Een bijkomend probleem is het bestaan van een bloed-hersen-barrière. Dit is een afscherming van de hersenen ten opzichte van de bloedbaan. Hierdoor kunnen allerlei medicijnen, zoals antibiotica, moeilijk of niet in de hersenen komen.
- Een behandeling met antibiotica is dus alleen mogelijk bij een vroeg opgespoorde (beginnend) hersenabces **en** als de veroorzakende bacterie bekend is. De behandeling bestaat dan uit het langdurig (minimaal 6 weken) geven van antibiotica via een infuus.

Behandeling met antibiotica en een frameless biopt

Bij een frameless biopt operatie wordt, via een gaatje in de schedel, op geleide van neuro-navigatie (via computerbeelden) het abces leeggemaakt. De pus wordt uitgezogen en eventueel wordt de abcesholte gespoeld.

Deze behandeling wordt vooral gekozen bij diep gelegen abscessen of als er sprake is van meerdere abceshaarden. Na de operatie kan worden vastgesteld om welke bacterie het gaat, zodat de antibiotica zeer gericht gegeven kan worden. De operatie wordt verricht door een neurochirurg en duurt minder dan 1 uur. Meer informatie over deze operatie kunt u lezen in de folder [Frameless biopt](#) in de hersenen.

Na de operatie wordt langdurig (minstens 6 weken) antibiotica via een infuus gegeven.

Behandeling met antibiotica en een craniotomie

Craniotomie is het openen van de schedel door het maken van een luikje. Via dit luikje wordt het harde hersenvlies geopend en wordt de abcesholte geleegd en gespoeld. Een eventueel vreemd lichaam (zoals een houtsplinter of kogel etc.) wordt verwijderd. Het is mogelijk dat een slangetje (drain) in de abcesholte wordt achtergelaten. Deze operatie wordt verricht door een neurochirurg en duurt enkele uren. U wordt onder algehele verdoving (narcose) geopereerd. Meer informatie over deze operatie kunt u lezen in de folder [Craniotomie](#).

Na de operatie wordt langdurig (minstens 6 weken) antibiotica via een infuus gegeven.

Mogelijke problemen

Bij een operatie bestaat altijd een risico op mogelijke problemen. Meestal hangen mogelijke problemen samen met de plaats in het hoofd en de grootte van het abces.

Uw behandelend arts heeft mogelijke problemen met u besproken. Hebt u nog vragen, dan kunt u die altijd aan de arts stellen.

Meer informatie over: Doorbreken hersenabces

Een bedreigende complicatie kan optreden als het hersenabces doorbreekt en de inhoud in de hersenkamers komt. Er is dan sprake van een uitgebreide verspreiding van de ontsteking.

Terugkerend hersenabces

Een hersenabces is goed te behandelen en geneest vrijwel altijd volledig. Als de onderliggende oorzaak is weggenomen, komt een hersenabces niet meer terug. Het litteken dat na het hersenabces overblijft, veroorzaakt wel eens epilepsie. Met medicijnen is dit vaak goed te behandelen. In een enkel geval kan hardnekkige epilepsie de reden zijn het litteken, feitelijk het abceskapsel, te verwijderen. Het is dan nog niet gegarandeerd dat epilepsie wegblijft.

Opname

Dag van opname

Als u wordt opgenomen in verband met een hersenabces, gaat het vaak om een spoedopname.
U komt het ziekenhuis dan binnen via de spoedeisende hulp of via overname vanuit een ander ziekenhuis.
U wordt opgenomen op etage D, Neurochirurgie.
Hier wordt u ontvangen door een verpleegkundige.
U krijgt een opnamegesprek waarin u en uw familie worden geïnformeerd over de gang van zaken tijdens de opname.
Ook krijgt u informatie over de verpleegkundige zorg.
Als er nog geen CT-scan of MRI-scan gemaakt is, wordt deze vandaag gemaakt.
De arts bespreekt de uitslag van de CT-scan of MRI-scan en het behandelplan met u en uw familie.

Start behandeling

Antibiotica
Als u op de verpleegafdeling bent, start u met een antibiotica infuus.
Dit infuus hangt aan een verrijdbare paal, zodat u ook uit bed kunt.
Minimaal 6 weken krijgt u via het infuus een aantal keer per dag een dosis antibiotica.
De soort en de hoeveelheid antibiotica worden bepaald aan de hand van uw bloeduitslagen en een kweek van het abces.
Omdat de kweek van het abces tijdens de operatie wordt afgenomen, kan het zijn dat de hoeveelheid en de soort antibiotica na de operatie en gedurende de opname worden veranderd.

Als u lang genoeg nuchter bent wordt u meestal dezelfde dag nog geopereerd aan het hersenabces.

Nuchter zijn

Het is erg belangrijk dat u nuchter bent voor de ingreep. Een lege maag voorkomt verslikken tijdens of direct na de operatie en voorkomt deels dat u misselijk bent of gaat braken na de operatie.

Meer informatie over: Nuchter zijn

Omdat u met spoed bent opgenomen mag u niet meer eten en drinken als de verpleegkundige of arts dit aan u komt vertellen. Een paar uur nadat u niet meer gegeten en gedronken hebt bent u voldoende nuchter om geopereerd te worden.

Verdere informatie kunt u vinden in de folder : [Als u een ingreep onder anesthesie moet ondergaan.](#)

Voor de operatie

Korte tijd voordat u naar de operatiekamer gaat wordt u gevraagd:

- Om te plassen op het toilet.
- Een operatiehemd aan te trekken.
- Uw sieraden af te doen.
- Eventueel uw gebitsprothese uit te doen.

Hierna wordt u naar de operatiekamer gebracht. Daar maakt u kennis met de anesthesioloog. Op de operatiekamer krijgt u nog een infuus en wordt de narcose toegediend.

Meer informatie over: Anesthesie

Anesthesie betekent letterlijk gevoelloosheid. Dit houdt in dat de anesthesioloog er samen met de anesthesiemedewerker voor zorgt dat u de operatie of het onderzoek zonder pijn en op een prettige en veilige wijze doorstaat. Tevens waken zij met behulp van geavanceerde apparatuur tijdens de ingreep continu over uw lichamelijke toestand.

Er zijn verschillende vormen van anesthesie. Grofweg wordt een onderscheid gemaakt in algehele anesthesie (narcose) en regionale anesthesie (verdooving van een gedeelte van het lichaam). Bij de keuze voor de ene of de andere techniek wordt onder andere rekening gehouden met uw voorkeuren, met uw gezondheidstoestand en met de aard en duur van de operatie.

De operatie

De duur van de operatie is verschillend.

U kunt geopereerd worden doordat het hersenabces wordt gepuncteerd via een frameless biop.

U kunt ook geopereerd worden door middel van een craniotomie , het openen van de schedel dmv het maken van een luikje.

de arts heeft met u besproken welke operatie hij/zij gaat uitvoeren. U bent in ieder geval een paar uren van de afdeling af.

Meer informatie over: De neurochirurg in opleiding

Tijdens de operatie wordt de neurochirurg (meestal) geassisteerd door een neurochirurg in opleiding. Hij/zij zal een deel van de operatie uitvoeren, afhankelijk van zijn of haar vaardigheidsniveau. Sommige neurochirurgen in opleiding kunnen bepaalde operaties zelfstandig uitvoeren. Dit gebeurt enkel wanneer het opleidingsteam unaniem heeft vastgesteld dat de neurochirurg de ingreep beheerst. Wilt u hier meer over weten dan kunt u de folder [het ETZ als opleidingsziekenhuis in opleiding](#) lezen.

Direct na de operatie

Na de operatie gaat u met bed naar de uitslaapkamer.

Meer informatie over: Direct na de operatie

- Het is normaal dat u na de operatie wondpijn hebt. U kunt ook misselijk zijn. U krijgt voor beide klachten medicijnen.
- Op de wondjes zitten pleisters.
- Zodra u weer voldoende wakker bent en uw toestand het toelaat, wordt u met toestemming van de anesthesioloog terug naar de verpleegafdeling gebracht.

Na de operatie

Als u weer naar de verpleegafdeling bent gebracht:

- **Worden uw vitale functies, zoals ademhaling, circulatie (hartritme en bloeddruk) en bewustzijn goed bewaakt. De verpleegkundige voert ieder uur deze controles uit .**
- **Wordt het zuurstofgehalte in u bloed ieder uur gecontroleerd door middel van een klemmetje om om u vinger.**
- **Mag u weer drinken en eten.**
- **Hebt u gedurende 6 uur bedrust.**
- **Hoeft u niet plat in bed te liggen.**
- **Krijgt u een injectie bij de navel om trombose (bloedstolsels) te voorkomen.**
- **Moet u na 4 uur al een keer hebben geplast. Lukt dat niet, dan wordt u blaas met een slangetje (katheter) eenmalig gelegeed.**

Na 6 uur verminderen of stoppen de controles en mag u weer langzaam uit bed komen .

Meer informatie over: Na de operatie

Na de operatie kunt u pijn voelen bij het wondje. Hiervoor krijgt u pijnstillende medicijnen toegediend. Voor meer informatie hierover kunt u meer lezen in [de folder pijnmeting](#).

Het wondje van de operatie kan enkele dagen tot weken gevoelig blijven. Bij sommige mensen duurt dit langer.

Herstel

Op de afdeling

Als u geopereerd bent, mag u snel weer mobiliseren (uit bed komen). Het mobiliseren wordt langzaam uitgebreid totdat u weer in staat bent om uzelf te verzorgen.

Na een paar dagen bent u meestal weer volledig zelfstandig.

Omdat u gedurende 6 weken een antibiotica infuus krijgt, er twee keer per week bloed onderzoek gedaan wordt en u wekelijks een CT- of MRI scan krijgt, blijft u een aantal dagen tot weken opgenomen op verpleegafdeling Neurochirurgie totdat de uitslagen van het bloedonderzoek en CT-of MRI scans goed zijn en het hersenabces kleiner wordt.

Meer informatie over: Bloed en scan onderzoek

Bloedonderzoek

Twee keer in de week op maandag en donderdag wordt bloed bij u afgenomen. De bloedsuitslagen maken duidelijk of de infectie (het hersenabces) aan het verminderen is.

Scan onderzoek

Elke week wordt van uw hoofd een CT-scan of MRI-scan met contrastvloeistof gemaakt. Door de gemaakte CT-scans of MRI-scans met elkaar te vergelijken, kan de arts zien of het hersenabces aan het verdwijnen is. Het komt voor dat het hersenabces na een tijd weer groter wordt, zodat een (nieuwe) operatie noodzakelijk is.

Zorggesprek

In de loop van de tweede dag na de operatie heeft u een zorggesprek met de verpleegkundige.

Meer informatie over: Zorggesprek

Uw partner/naaste mag hierbij aanwezig zijn.

In het zorggesprek wordt besproken of er veranderingen in de zorg nodig zijn en hoe het verblijf tot nu toe geweest is.

Verder wordt er vooruit gekeken naar de komende dagen op de verpleegafdeling en er wordt een nieuw zorggesprek gepland, mocht dat nodig zijn.

Op het einde van u behandeling op de verpleegafdeling wordt er gekeken naar uw ontslag uit het ziekenhuis en welke zaken hiervoor geregeld moeten worden.

U krijgt een afspraak voor een ontslaggesprek.

Dit gesprek wordt gepland op de laatste dag voor het ontslag

PICC lijn

De meeste patiënten krijgen tijdens hun behandeling een PICC-lijn.

PICC staat voor Perifeer Ingebrachte Centrale Catheter.

Perifeer is de medische term voor 'aan de buitenzijde van het lichaam'.

Een katheter is een dun slangetje dat via een bloedvat in de bovenarm wordt

ingebracht.

Het uiteinde van de PICC-lijn komt uit in een groot bloedvat, vlak boven het hart (de Vena Cava Superior).

Meer informatie over: Waarom krijgt u een PICC lijn?

Voor uw behandeling is het noodzakelijk dat u voor een langere periode antibiotica toegediend krijgt. Dit gebeurt via de bloedvaten.

Er wordt er ook regelmatig bloed afgenomen en u krijgt regelmatig een CT- of MRI-scan.

Ook deze handelingen vragen om toegang tot de bloedvaten.

Uw kleinere bloedvaten in de onderarm kunnen van deze behandelingen schade ondervinden. Hierdoor kan het steeds moeilijker worden om een toegang tot een bloedvat te vinden.

Een katheter kan deze problemen voorkomen doordat de katheter eenmalig wordt aangelegd. Daarnaast eindigt deze katheter in een groot bloedvat waardoor de medicijnen zich sneller verspreiden in het bloed en daardoor geen irritatie veroorzaken.

De katheter kan, als deze goed wordt onderhouden en er geen complicaties optreden, langer dan een jaar blijven zitten.

Voor meer informatie kunt u de [folder PICC- lijn lezen](#).

Onderzoek naar de oorzaak

De neurochirurg overlegt met andere specialisten over de mogelijke oorzaak van het hersenabces.

Dit betekent dat u ook wordt onderzocht door een KNO-arts (keel-, neus-, en oorarts), kaakchirurg of door een cardioloog (hartspecialist).

Vaak wordt geen duidelijke oorzaak gevonden voor het ontstaan van het hersenabces.

Overplaatsing of ontslag naar huis

Als de uitslagen van het bloedonderzoek en CT-of MRI scans goed zijn en het hersenabces kleiner wordt, mag u afhankelijk van u conditie, overgeplaatst worden naar het ziekenhuis dichterbij huis of u mag naar huis.

In het andere ziekenhuis of thuis krijgt u nog wel de antibiotica via het infuus toegediend totdat de zes weken totaal zijn verstreken.

De antibiotica wordt thuis door de thuiszorg gegeven.

Meer informatie over: Thuiszorg

Het geven van anticiotica via het infuus

Dit wordt door de thuiszorg in uw woonplaats verzorgd.

Tijdens uw opname schakelt de verpleegkundige van de verpleegafdeling de transferverpleegkundige in. Zij regelt de thuiszorg voor u en neemt ook contact met u op.

De antibiotica en andere benodigdheden om de antibiotica thuis te kunnen geven worden ook door het ziekenhuis geregeld.

Andere hulpvragen

Huishoudelijke hulp

Na de operatie mag u tijdelijk geen zware huishoudelijke taken verrichten. Of u in aanmerking komt voor huishoudelijke hulp wordt bepaald door uw gezinssituatie. U kunt huishoudelijke hulp aanvragen bij het WMO-loket van uw gemeente.

Hulp bij de persoonlijke verzorging

Tijdens de opname wordt er aan gewerkt u zo zelfstandig mogelijk te maken. Het kan echter zijn dat niet alles zelfstandig lukt, door andere omstandigheden. Dan is er de mogelijkheid om hulp bij de persoonlijke verzorging te krijgen. U bespreekt met de verpleegkundige van afdeling Neurochirurgie tijdens het zorggesprek of u thuiszorg nodig heeft en hoe vaak zij dan bij u langs moet komen in de thuissituatie. De transferverpleegkundige zal dan ingeschakeld worden en gaat met u hierover in gesprek.

U betaalt een inkomensafhankelijke bijdrage voor de zorg die u ontvangt. Bij de verschillende thuiszorgorganisaties zijn een aantal hulpmiddelen te leen of te koop, waardoor u een aantal activiteiten gemakkelijker of zelf kunt verrichten.

Maaltijdvoorziening

Wanneer koken problemen gaat geven, is het mogelijk gebruik te maken van de maaltijd-express. In Tilburg worden ze dagelijks bezorgd, in de regio wekelijks. De maaltijden moeten worden opgewarmd in de magnetron, deze kunt u ook huren. U bent vrij in het bepalen van het aantal maaltijden per week en de kosten per maaltijd bedragen ongeveer € 6,00 (afhankelijk of u ook soep, dessert of bijvoorbeeld salade wil). Dit is van Maaltijdenexpress Brabant, telefoonnummer: 013-5442513.

Ontslaggesprek

De dag voordat u met ontslag gaat , hebt u vandaag ontslaggesprek met de verpleegkundige.

Meer informatie over: Ontslaggesprek

Tijdens dit gesprek wordt u ingelicht over het naderende ontslag. U wordt gevraagd naar uw ervaringen tijdens uw opname en het verblijf op de afdeling. Uiteraard mag u uw partner/naaste uitnodigen bij dit gesprek.

Ontslag

Voor het ontslag

Voordat u naar huis gaat worden er nog een aantal zaken geregeld.

Meer informatie over: Voor het ontslag

- Er wordt een controle afspraak gemaakt bij de neurochirurg (datum ongeveer 6-8 weken na de operatie).
- Er wordt een afspraak gemaakt voor een CT -of MRI scan vóór de controle bij de neurochirurg.
- Er wordt een afspraak gemaakt voor bloedafname vóór de controle bij de neurochirurg.
- Er wordt een afspraak gemaakt voor het nazorggesprek met de verpleegkundige dat 3 maanden na ontslag kan plaatsvinden op het verpleegkundig spreekuur.
- De ontslagbrief voor de huisarts wordt digitaal opgestuurd.
- Er wordt een digitaal recept naar de thuisapotheek gestuurd, voor medicijnen die u moet blijven innemen.
- Er wordt met u een afspraak gemaakt wanneer en waar de medische hulpmiddelen en de antibiotica worden geleverd.
- U hoort voor het ontslag wanneer de thuiszorg bij u voor het eerst komt om het infuus met antibiotica aan te sluiten.
- U krijgt ook zorginstructies.

Apotheek

Als u een digitaal recept heeft gekregen, kan u de medicijnen in de thuisapotheek ophalen.

Meer informatie over: Apotheek

Soms wordt in overleg met u het recept digitaal naar de apotheek in **ons** ziekenhuis gestuurd. Doordat deze apotheek gekoppeld is met veel andere apotheken in de regio, kunnen ze hier via een computerkoppeling direct uw medicijngebruik bekijken en het recept dat digitaal aangeboden wordt verwerken met de actuele gegevens.

Deze gegevens worden op de computer in de apotheek bewaard.

Als u niet bent ingeschreven in een van deze apotheken, kunt u toch hier terecht. Ze beschikken dan echter niet over uw gegevens. **U heeft dan altijd een inschrijvingsbewijs nodig van de zorgverzekeraar.**

Ook kunnen ze dan niet direct nagaan of uw nieuwe medicijnen wel bij uw bestaande medicatie passen. Om uw medicijngebruik zo compleet mogelijk te houden, faxen ze het aangeboden recept, na uw toestemming, door naar uw eigen apotheek. Deze is daardoor ook op de hoogte van het aangeboden recept.

Dus: Een patiëntenpasje van het ziekenhuis wordt niet geaccepteerd, wel uw inschrijvingsbewijs van de zorgverzekeraar. Ook moet u uw BSN nummer kunnen overleggen aan de apothekersassistenten. Dan kunnen zij u beter van dienst zijn.

Apotheek DeLeij in ETZ Elisabeth is geopend:

- Maandag tot en met vrijdag: 8.30-17.30 uur
- Zaterdag: 10.00-13.00 uur

- Zon- en feestdagen: gesloten

Telefoon: 013-5070854

Fax: 013-5070859

Mail: info@apotheekdeleij.nl

Adviezen voor thuis

Na een operatie aan de hersenen volgt de herstelperiode. De meeste mensen ervaren tijdelijke veranderingen in het functioneren, maar er kunnen ook blijvende veranderingen optreden.

Graag geven wij u meer informatie en adviezen over de herstelperiode.

Meer informatie over: Adviezen voor thuis

Cognitie

Naast problemen met de prikkelverwerking kunnen er ook veranderingen optreden in de cognitie. Met cognitie bedoelen we functies zoals het geheugen, de oriëntatie en het kunnen oplossen van problemen. Na een hersenoperatie kan het zijn dat deze functies moeilijker voor u zijn.

Indien dit tijdens de opname al naar voren komt zal er een ergotherapeut betrokken worden om te beoordelen of u hier therapie voor nodig heeft en uw activiteiten nog allemaal kan uitvoeren zoals u gewend was.

Als deze klachten in de thuissituatie naar voren komen kunt u uw huisarts vragen voor een verwijzing voor de ergotherapie.

Voor meer informatie kunt u de folder/app [Informatie over gevolgen van hersenletsel en hoe hiermee om te gaan \(voor patiënten en direct betrokkenen\)](#) lezen.

Prikkelreductie

Veel mensen hebben na een hersenoperatie last van overprikkelingsklachten.

Bij gezonde hersenen worden alle prikkels geselecteerd en wordt er onderscheid gemaakt tussen belangrijk en niet-belangrijke prikkels.

Na een hersenoperatie kan het zijn dat de filter minder goed en/of minder snel werkt, waardoor alle prikkels om onze aandacht 'vechten' en de verwerking langer duurt.

Om overprikkeling te voorkomen is het belangrijk om een goede balans te vinden tussen het nemen van rust en het krijgen van prikkels.

Rustmomenten zijn zeker in het begin van het herstel van groot belang.

Rustmomenten zijn momenten waarbij er zo min mogelijk prikkels aanwezig zijn, bijvoorbeeld in stilte op de bank zitten of in alle rust een kopje koffie drinken zonder dat u iets anders aan het doen bent.

Wanneer er goed met de balans activiteit en rust wordt omgegaan, is er een grote kans op verbetering van de problemen met de prikkelverwerking.

Hulpmiddel om voldoende rekening te houden met het voorkomen van overprikkeling:

Houd steeds rekening met PRET:

P: Pauzeren en plannen

R: Rustige omgeving

E: Één ding tegelijk

T: Tempo aanpassen

Meer informatie kunt u lezen in de folder/app [Prikkelreductie voor patiënten met niet aangeboren hersenletsel \(NAH\)](#)

Concrete adviezen opbouw van activiteiten

- Wissel rust en activiteiten af. Het is beter een activiteit kort en meerdere keren te doen, dan (te) lang achter elkaar door te gaan.
- Stop met een activiteit als u merkt dat u vermoeid raakt.
- Houd bij hoe lang u een activiteit volhoudt. Het is beter om meerdere keren een korte activiteit te doen, dan één lange of zware activiteit waar u erg moe van wordt.
- Wissel 'doe-activiteiten' (zoals wandelen of afwassen) af met 'denkactiviteiten' (zoals een puzzel maken).
- Als u rust, kunt u beter geen televisie kijken of radio luisteren. Dit geeft namelijk prikkels en kost daardoor mentale energie. Beter kunt u even gaan liggen of even zitten en wat drinken.
- Houd rekening met niet-dagelijkse activiteiten. Soms heeft u plannen voor een activiteit die u niet elke dag doet, bijvoorbeeld een middag naar de dierentuin. Maak dan een inschatting hoeveel energie dit kost. Deze activiteit komt in plaats van een dagelijkse activiteit, zoals het huishouden of boodschappen doen. U kunt dus of het ene of het andere doen.
- Herstel loopt nooit in een rechte lijn. De ene dag kunt u meer aan dan de andere dag. Pas uw plannen daarop aan. Als u merkt dat u vooruit gaat, kunt u minder (of kortere) pauzes nemen en activiteiten toevoegen.
- Een operatie in het hoofd is complex en kan nadelige gevolgen hebben voor de denkfuncties. U kunt bijvoorbeeld denken aan moeite met het onthouden van dingen of een beperkte concentratie. Wanneer u merkt dat u problemen in het denken ondervindt en deze van blijvende aard zijn, schrijf ze op en bespreek ze bij uw bezoek aan de polikliniek.

Bewegen

Om uw conditie en kracht te behouden is het belangrijk om in beweging te blijven na de operatie. In het ziekenhuis bent u al begonnen met activiteiten zoals korte stukjes lopen, weer aan tafel gaan zitten, meehelpen met uw verzorging zoals wassen en aankleden.

Naar vermogen mag u het bewegen uitbreiden, bijvoorbeeld door steeds een langere wandeling te maken.

Een alternatief voor wandelen is het fietsen op een hometrainer.

Als u begint met fietsen op een hometrainer, stel dan geen verzet of weerstand in op uw fiets. Maak het bewegen niet te intensief, zodat druk op het hoofd wordt voorkomen.

Om deze reden mag u tot zes weken na de operatie ook niet voorover bukken of (zwaar) tillen (gewichten zwaarder dan +/- 2KG).

Als u iets van de grond wilt oprapen kunt u het beste knielen in plaats van voorover te bukken.

Indien u problemen hebt met het bewegen zal tijdens de opname de fysiotherapeut betrokken worden.

De fysiotherapeut zal ook beoordelen of er na de opname in het ziekenhuis nog fysiotherapie nodig is.

Rijvaardigheid

Een aandoening aan de hersenen kan gevolgen hebben voor de rijvaardigheid.

Daarom adviseren wij u om gedurende zes weken na de operatie voorzichtig te zijn met deelname aan het verkeer en geen auto te rijden.

Na deze zes weken is het in Nederland zo geregeld dat de verantwoordelijkheid bij de patiënt zelf ligt om te beoordelen of het veilig is om auto te rijden.

Indien u na 6 weken nog klachten ervaart is het niet verstandig auto te rijden.

Houden de klachten aan dan kunt u hiervoor een "Eigen verklaring" aanvragen bij het CBR (tegen een financiële vergoeding).

Het CBR zal bepalen of er een aanvullende gezondheidskeuring nodig is.

Uw neurochirurg doet hierover dus geen verdere uitspraken.

Wel willen wij u erop wijzen dat de concentratie en het reactievermogen verminderd kunnen zijn na een hersenoperatie en op deze manier van invloed kunnen zijn op uw rijvaardigheid.

Voor meer informatie verwijzen wij naar:

[Gezondheidsverklaring - CBR](#)

[Hersenoperaties en verkeer - NVvN](#)

Fietsen

Voor fietsen gelden geen wettelijke regels.

U mag weer fietsen zodra u voldoende kracht, balans en conditie heeft.

Als u bijvoorbeeld niet goed kunt zien of een verminderd reactievermogen heeft, dan is het niet veilig om aan het verkeer deel te nemen.

Overleg met uw arts of verpleegkundig specialist.

Het hervatten van uw werk

Of u uw werkzaamheden weer kunt oppakken, is afhankelijk van wat deze werkzaamheden inhouden.

In overleg met uw behandeld (bedrijfs)arts kunnen over het algemeen lichte werkzaamheden (werken aan een bureau) na vier tot zes weken opbouwend hervatten, mits u goed oplet met bukken en tillen.

De zwaardere werkzaamheden (werk waarbij veel getild moet worden) mogen na drie maanden worden hervat.

Sauna en zwemmen

Bij een goed genezen wond mag zwemmen weer 6 weken na een hoofdoperatie.

Saunabezoek pas na 2 maanden.

Dit i.v.m. het risico op verweking van de wond.

Sporten

De eerste zes weken na de operatie mag u niet sporten.

In overleg met uw behandelend arts en/of fysiotherapeut kunt u weer beginnen met sporten.

Wond

Drie dagen na de operatie mag u uw haren weer met een milde shampoo wassen. U moet nog wel voorzichtig zijn met de tere hoofdhuid. Het is beter uw hoofd niet bloot te stellen aan fel zonlicht of extreme kou. U kunt dan last krijgen van hoofdpijn.

Meer informatie over: Wondproblemen

Bij de volgende wondproblemen moet u contact opnemen met de polikliniek Neurochirurgie:

- Abnormale zwelling van de wond.
- Opengesprongen wond.
- Pus uit de wond.

wanneer moet u contact met de polikliniek Neurochirurgie opnemen?

Als u één van de volgende symptomen merkt, moet u contact opnemen met de polikliniek Neurochirurgie:

- Terugkeer van klachten.
- Wondproblemen.
- Hoge koorts.
- Toenemende hoofdpijn.
- Toenemende sufheid.

Meer informatie over: Wanneer moet u contact opnemen met de polikliniek Neurochirurgie?

Indien u vragen en/of problemen heeft, kunt u contact opnemen met het volgende telefoonnummer:

- binnen 48 uur na ontslag:
013-2216187 (regie afdeling)
- na deze periode (tijdens kantooruren):
013-2210300 (polikliniek Neurochirurgie)

Bij acute problemen na kantooruren, verzoeken wij u contact op te nemen met de huisartsenpost in uw woonplaats.

Belangrijke telefoonnummers

ETZ (Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis)
013-2210000

Locatie ETZ Elisabeth
Polikliniek Neurochirurgie
013-2210300
Route 42 neurocentrum balie 6 en 7
E-mailadres:

polinrc@etz.nl

Kliniek Neurochirurgie:

Etage D1, kamer 1t/m 16

013-2212242

Etage D3, kamer 32 t/m 47

013-2212243

Vragen over uw operatiedatum ?

okplanningnrc@etz.nl

Vragen over uw Gamma Knife behandeling ?

gammaknife@etz.nl

Vragen over de wond?

nazorg@etz.nl

Overige vragen?

secretariaatnrc@etz.nl

Controlebezoek

Ongeveer zes tot acht weken na de operatie komt u terug bij de neurochirurg die u heeft geopereerd of bij de arts-assistent Neurochirurgie die bij de operatie aanwezig was

Meer informatie over: Controlebezoek

De neurochirurg of de arts-assistent bespreekt met u de uitslag van de scan, de bloedonderzoeken, bestaande klachten en u kunt vragen stellen aan de arts.

Tot slot

Als u na het lezen van deze app nog vragen heeft, kunt u deze stellen aan u behandelend arts of aan de verpleegkundigen. Voor meer informatie kunt u ook terecht op; www.neurochirurgiebrabant.nl